

ONMISBARE VAARDIGHEDEN VOOR LEERLINGEN ÉN LEERKRACHTEN

Digitale geletterdheid

De afgelopen weken hebben scholen een ongekennde ontwikkeling doorgemaakt op het gebied van leren op afstand. De snelheid waarop scholen dit hebben opgepakt roept alleen maar bewondering op. Maar het brengt natuurlijk ook het besef dat leren op afstand veel vraagt van de digitale geletterdheid van zowel leerkrachten als leerlingen. Onderzoek laat zien dat beide groepen hierin nog flinke stappen kunnen zetten.

TEKST SABINE KOKEE
FOTOGRAFIE SABINE KOKEE EN SHUTTERSTOCK

Natuurlijk hebben we nu te maken met een uitzonderlijke situatie door de uitbraak van het coronavirus. Maar ook als de leerlingen weer gewoon naar school kunnen, is digitale geletterdheid belangrijk. Zowel om leerlingen goed voor te bereiden op hun toekomst als om leerkrachten het onderwijs optimaal te laten afstemmen op de leerlingen en de door hen benodigde digitale geletterdheid. In dit artikel zetten we een aantal feiten op een rij. Hoe brengt u de ICT-bekwaamheid van uw team in beeld? En hoe kunt u die gericht ontwikkelen?

WAT IS DIGITALE GELETERDHEID?

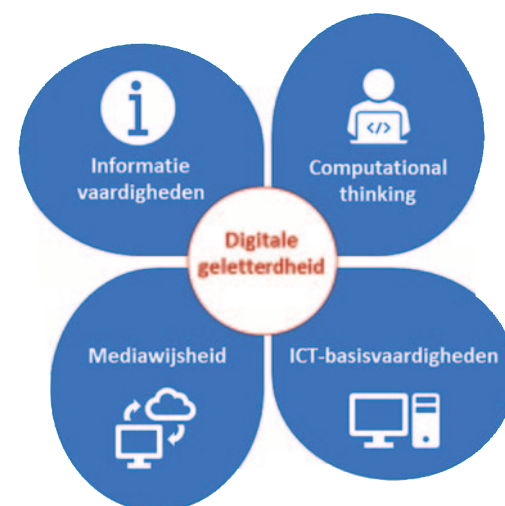
Digitale geletterdheid is onder te verdelen in vier vaardigheden:

Informatievaardigheden: het kunnen signaleren en analyseren van een informatiebehoefte en op basis hiervan relevante informatie kunnen zoeken, selecteren, verwerken en gebruiken.

Computational thinking: problemen op een zodanige wijze kunnen formuleren dat het mogelijk wordt om een computer of ander digitaal gereedschap te gebruiken om het probleem op te lossen.

Mediawijsheid: de kennis, vaardigheden en mentaliteit die nodig zijn om bewust, kritisch en actief om te gaan met media.

ICT-basisvaardigheden: het kunnen benoemen van functies van computers, computernetwerken en hardware, het kunnen omgaan met standaard ICT-toepassingen (voor bijvoorbeeld kantoorwerk) en het op de hoogte zijn van en kunnen omgaan met beveiligings- en privacyaspecten in het kader van persoonlijke en financiële gegevens.

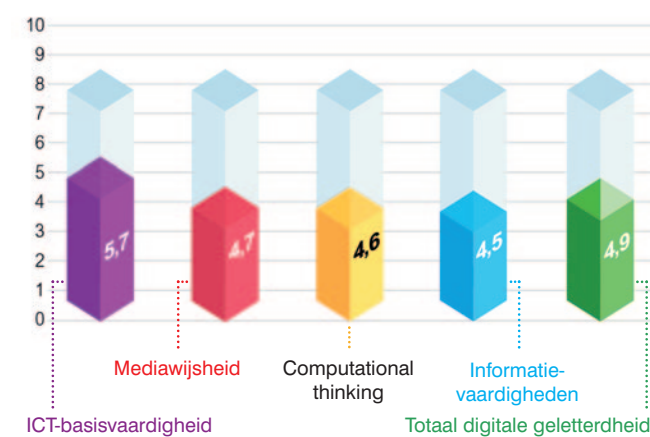

Deze vier vaardigheden zijn onderdeel van de 21e-eeuwse vaardigheden, die daarnaast bestaan uit communiceren, samenwerken, sociale & culturele vaardigheden, zelfregulering, kritisch denken, creatief denken en handelen en probleemoplossend denken en handelen.

DIGITALE GELETERDHEID LEERLINGEN

In 2019 deed het ECP onderzoek naar de digitale geletterdheid van leerlingen in het po. Leerkrachten besteden regelmatig aandacht aan digitale geletterdheid: 72% van de leerkrachten besteedt regelmatig (in één of meerdere vakken of verweven in projecten) aandacht aan digitale geletterdheid, 13% doet dat incidenteel, maar 15% van de leerkrachten besteedt er nooit aandacht aan.

DIGITALE GELETERDHEID LEERLINGEN PO (2019)

Bron: ECP. Monitor digitale geletterdheid, 2019.

Als we echter kijken naar de digitale geletterdheid van leerlingen in het po komt de gemiddelde score uit op een 4,9 (op een schaal van 0 tot 10). Dat is aan de lage kant. Hier valt dus zeker nog winst te behalen als we leerkrachten scholen in het ontwikkelen van digitale (en 21e-eeuwse) vaardigheden van hun leerlingen.

ICT-BEKWAAMHEID LEERKRACHTEN

In maart 2020 publiceerde de PO-Raad de Monitor ICT-bekwaamheid leraren primair onderwijs. Natuurlijk hebben leerkrachten zich de afgelopen weken in een razend tempo ontwikkeld op het gebied van ICT en afstandsonderwijs; toch is het interessant om in te zoomen op de ICT-bekwaamheid van leerkrachten en hun verwachtingen zoals ze die eind 2019 hadden. Want er zijn grote verschillen in bekwaamheid en dus ook in de scholingsbehoefte.

Gemiddeld verwachten leerkrachten, schoolleiders en schoolbestuurders dat de inzet van ICT in de klas met bijna 50 procent zal groeien. Opvallend is dat leerkrachten die nu nog weinig gebruikmaken van ICT een grotere groei verwachten dan leerkrachten die nu al bovengemiddeld ICT inzetten. Ook zijn er verschillen in de manier waarop ze ICT op dit moment inzetten en hoe ze dat verwachten te doen in de toekomst. Dit zorgt voor verschillende ontwikkelbehoeftes. Dit vraagt om maatwerk in de ondersteuning van leerkrachten in deze ontwikkeling.

De ondersteuning van leerkrachten in de ontwikkeling van hun ICT-bekwaamheid is maatwerk.

De *Monitor ICT-bekwaamheid leraren primair onderwijs* brengt de behoeften van leerkrachten in kaart en geeft op schoolniveau inzicht in de ontwikkelbehoefte van teams. Dat is een belangrijke stap in de ondersteuning van leerkrachten bij de snelle invloed van ICT op het onderwijs.

DOE MEE MET DE MONITOR ICT-BEKWAAMHEID

Doe mee en ontdek:

- Hoe uw team ervoor staat
- Wat de ontwikkelbehoefte is
- Praktische tools die u verder helpen

Kijk voor meer informatie op:

www.slimmerlerenmetict.nl/artikel/doe-mee-met-de-monitor-ictbekwaamheid

TOEKOMSTVERWACHTING TOEPASSING ICT IN HET ONDERWIJS

Op grond van de resultaten van dit onderzoek zijn vijf ICT-gerelateerde onderwijssituaties gedefinieerd waarover leerkrachten (inzake onderliggende factoren) uitspraken hebben gedaan ten aanzien van hun verwachtingen over hoe vaak deze situaties over vijf jaar zullen voorkomen in de onderwijspraktijk:

1. **Leraargestuurd onderwijs met ICT:** Leerkrachten maken nu al vaak gebruik van het digibord en geven vaak klassikaal uitleg met behulp van digitale leermiddelen. Zij verwachten dit in de toekomst nog vaker te gaan doen. Daarbij verwachten ze iets minder vaak de lesmethode te volgen. Daarnaast verwachten zij steeds vaker oefensoftware voor de leerlingen in te zetten.

De grootste groeiverwachting betreft het analyseren van de resultaten van leerlingen met behulp van de resultaten in de oefensoftware.

2. **Samenwerkend en activerend leren:** Dit komt aanzienlijk minder vaak voor dan 'leraargestuurd onderwijs met ICT'. Het inzetten van ICT om leerlingen individueel extra uitleg of hulp te geven en het in tweetallen of groepjes met inzet van ICT samenwerken komt het meest voor. Het samenwerken van leerlingen in een digitale leeromgeving of leerlingen zelf leerinhouden laten kiezen, komt maar af en toe voor. Robotica en virtual reality worden nog nauwelijks ingezet. Wel verwachten leerkrachten dat zij dit in de toekomst steeds vaker zullen inzetten.

3. **Inzet van digitale leermiddelen:** In het huidige onderwijs wordt regelmatig gebruikgemaakt van mobiele technologie (zoals tablets) en van open (gratis) leermateriaal. Leerkrachten zetten regelmatig digitale leermiddelen in die passen bij de didactische aanpak. Ook geven zij aan dat ze regelmatig

voorbeeldgedrag laten zien bij het gebruikmaken van apps, filmpjes, online platforms en spellen. De verwachte toename in de toekomst is het grootst bij de inzet van educatieve games.

4. **Leven en leren in een digitaal tijdperk:** Leerkrachten besteden minder dan regelmatig aandacht aan het voorbereiden van leerlingen op het digitale tijdperk door hen te leren hoe zij informatie kunnen zoeken op internet, deze op waarde kunnen beoordelen en presenteren of hoe zij dit veilig kunnen doen met aandacht voor privacy. Leerkrachten verwachten wel dat zij hier in de toekomst meer aandacht aan zullen besteden.

5. **Toetsen en beoordelen:** Leerkrachten geven tamelijk vaak aan gebruik te maken van digitale analyses van toetsresultaten. Dit zal naar verwachting nog licht toenemen. Het aanpassen van onderwijs op basis van resultaten van toetsen en analyses komt nu minder frequent voor. Ook daar verwachten leerkrachten de komende vijf jaar een toename. Deze verwachte toename is het grootst bij het digitaal geven van feedback aan leerlingen.

BENODIGDE VAARDIGHEDEN LEERKRACHTEN

Om invulling te geven aan de genoemde onderwijsituaties zullen leerkrachten ICT-bekwaam moeten zijn. Deze bekwaamheid is binnen het onderzoek geordend in drie vaardigheden:

- **Technische vaardigheid ICT:** gemiddelde score 2,99 (tamelijk goed)
- **Vaardigheid didactische inzet ICT:** gemiddelde score 3,04 (tamelijk goed)
- **Randvoorwaarden:** gemiddelde score 2,97 (tamelijk goed)

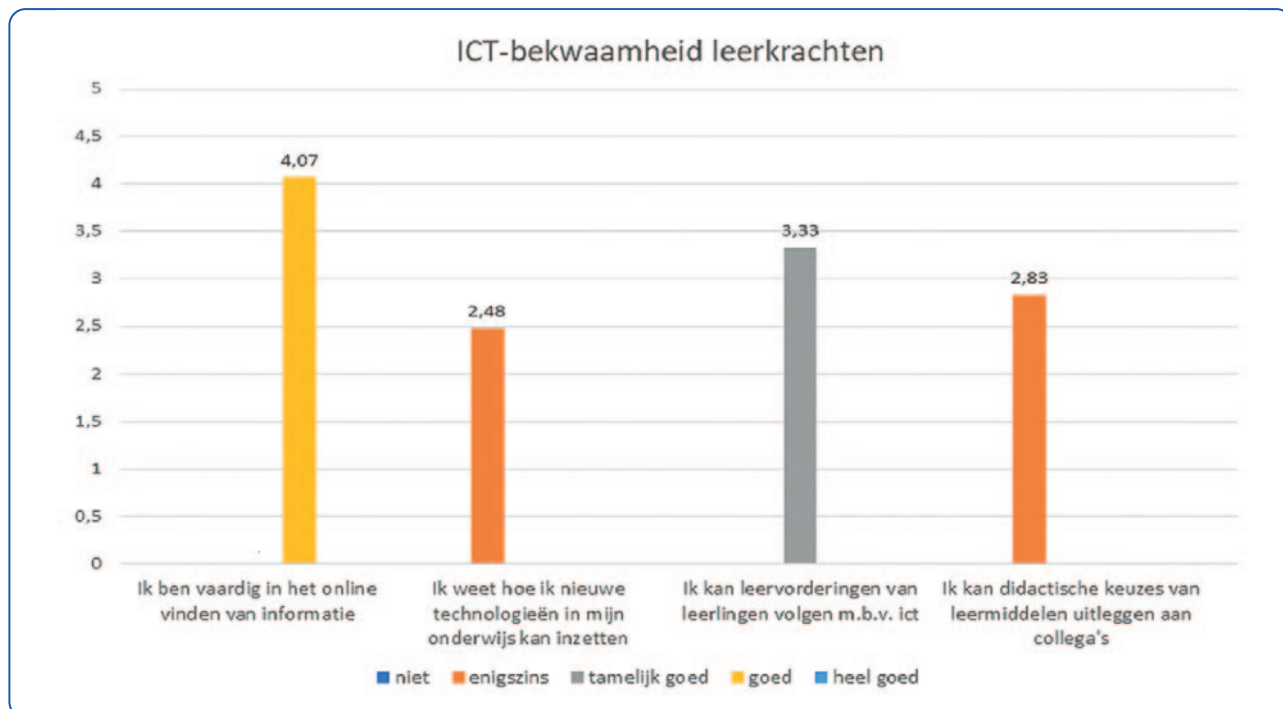
Op het eerste gezicht lijken die vaardigheden dus redelijk op orde te zijn. Maar er is een groot verschil tussen leerkrachten die nu nog niet of nauwelijks of juist heel vaak ICT inzetten. Leerkrachten die nu niet of nauwelijks ICT inzetten, geven aan over onvoldoende technische en vooral didactische vaardigheden te beschikken om dit in de toekomst te kunnen doen. Dat geldt ook voor leerkrachten die nu al wel af en toe ICT inzetten.

PROFESSIONALISERING

Soms bestaat het beeld dat je leerlingen niets meer hoeft te leren over ICT omdat ze daarmee opgroeien. Maar onderzoek toont aan dat de digitale geletterdheid van leerlingen nog lang niet op peil is. Hoewel de afgelopen weken ongetwijfeld verandering hebben gebracht in de digitale geletterdheid van leerkrachten zijn de onderlinge verschillen groot. Een leerkracht die onzeker is over de eigen ICT-bekwaamheid zal ICT ook minder snel inzetten in de les.

Leerkrachten die nu niet, nauwelijks of slechts af en toe ICT inzetten, geven aan over onvoldoende technische en vooral didactische vaardigheden te beschikken om dit in de toekomst te kunnen doen.

Leerkrachten zullen zich dus moeten professionaliseren om niet alleen zelf te kunnen profiteren van de voordelen van ICT, maar om ook leerlingen op het juiste niveau te brengen. Nascholing via e-learning biedt scholen de mogelijkheden om hier maatwerk in te bieden. Elke leerkracht kan de scholing kiezen die nodig is en het volgen van een e-learningcursus aan zich betekent al het direct ontwikkelen van digitale vaardigheden en het opdoen van vertrouwen om te leren en werken met ICT.

Bron: KBA Nijmegen. Monitor ICT-bekwaamheid leerkrachten primair onderwijs, eerste rapportage 2020.

VERGROOT DE DIGITALE GELETTERDHEID VAN LEERKRACHTEN MET E-LEARNINGCURSUSSEN

Tijdens de IPON 2020 in februari maakten E-learning Wizard en Edutrainers hun samenwerking bekend. Samen bieden zij scholen/besturen een compleet pakket e-learningcursussen voor nascholing. Leerkrachten kunnen nu naast hun pedagogisch-didactische vaardigheden zo ook hun ICT-bekwaamheid vergroten en verbeteren in een eigen online academie.

Compleet pakket nascholing via e-learning

E-learning Wizard (bekend van de Lerarenacademie) is in Nederland de grootste aanbieder in het po van nascholing via e-learning. E-learning Wizard is gespecialiseerd in online cursussen voor leerkrachten op het gebied van pedagogische en didactische vaardigheden en passend onderwijs, en heeft daarnaast een aanbod van specifieke e-learning voor ib'ers en schoolleiders.

Lerarenacademie
Blij in je vak!

Klaas Bellinga (directeur E-learning Wizard): 'Voor al meer dan 60 besturen hebben wij een eigen online academie ingericht waar zij naast onze e-learningcursussen ook hun eigen nascholing (in de vorm van bijeenkomsten) aanbieden. Onze kracht ligt in het primaire proces: de kwaliteit van het onderwijs, het lesgeven. We signaleren echter ook een vraag naar scholing op het gebied van concrete digitale vaardigheden. In Edutrainers hebben we een partner gevonden die met korte en praktische leerblokken leerkrachten een persoonlijke leerroute biedt om hun digitale geletterdheid te ontwikkelen. Daarnaast bieden wij in onze academie zelf een schat aan cursussen over de benodigde didactische vaardigheden rondom de inzet van ICT, zoals cursussen over 21e-eeuwse vaardigheden (o.a. ICT en Mediawijsheid), Lesgeven op afstand en de cursus Gepersonaliseerd leren en de inzet van ICT in de klas.'

“ Scholen en besturen kunnen met de Lerarenacademie al vanaf 75 euro per deelnemer per jaar een complete eigen online academie voor nascholing inrichten. ”

Klaas Bellinga (E-learning Wizard)

Digitale geletterdheid voor leerkrachten

Laura Walter-Goudsmit (directeur Edutrainers): *‘Bij Edutrainers geloven we in de kracht van specialisme en samenwerking. E-learning Wizard richt voor schoolbesturen in heel Nederland online academies in en biedt uitstekende e-learning aan. Door onze expertise en krachten te bundelen bieden we nu samen de mogelijkheid medewerkers via e-learning te professionaliseren op elk gebied. Alle scholing op één plek.’*

Edutrainers laat scholen graag kennismaken met de verschillende leerlijnen (AVG, Microsoft en Google) en leerblokken van de Edutrainers Academy waarmee leerkrachten hun digitale vaardigheden volgens de laatste Europese standaarden kunnen bijspijkeren. De onderwerpen sluiten aan bij de dagelijkse lespraktijk en zijn altijd up-to-date.

Bewezen in de praktijk

De samenwerking tussen E-learning Wizard en Edutrainers heeft zich in de praktijk al bewezen. Een groot schoolbestuur in Limburg biedt sinds dit schooljaar de leerblokken van Edutrainers aan in de eigen academie die is ingericht door E-learning Wizard. Zo ontstond het idee om vanaf 2020 alle scholen in Nederland dit complete pakket online nascholing aan te bieden.

“ We kijken ernaar uit om de academies van E-learning Wizard-klanten te verrijken met ons aanbod digitale vaardigheden, zodat leerkrachten op hun beurt deze vaardigheden kunnen ontwikkelen bij hun leerlingen. ”

Laura Walter-Goudsmit (directeur Edutrainers)

SAMEN STERKER VOOR HET ONDERWIJS

Bestaande klanten van E-learning Wizard krijgen een aantal scans en leerblokken aangeboden ter ere van de samenwerking en kunnen dat desgewenst aanvullen met een aantal pluspakketten van Edutrainers.

In alle academies van E-learning Wizard krijgen de deelnemers gratis toegang tot de volgende leerblokken: Scans digitale vaardigheden (algemeen, G Suite en Office 365), Internetbasisvaardigheden, Outlook agenda (Office 365) en Werken in de cloud (G Suite).

Neem voor meer informatie contact op met E-learning Wizard.

Telefoon: 0596 - 85 54 51 | E-mail: info@e-learningwizard.nl

Website: www.e-learningwizard.nl

Bronnen

- Platform voor de InformatieSamenleving (ECP), *Monitor Digitale Geletterdheid*, 2019, (<https://ecp.nl/wp-content/uploads/2019/09/Infographic-Digitale-Geletterdheid-Monitor-2019.pdf>)
- KBA Nijmegen, *Monitor ICT-bekwaamheid leraren primair onderwijs: eerste rapportage*, maart 2020 (https://www.poraad.nl/system/files/monitor_ict-bekwaamheid_leerkrachten_po_rapportage_maart_2020_0.pdf)